

BAND OF BROTHERS

Drugi svjetski rat jedna je od poprilično izlizanih, iskorištenih i već zamornih tema o kojima se može pisati. Već se znaju glavne historiografske činjenice koje tijekom osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja čujemo barem dva puta, a ukoliko odlučimo studirati povijest, slušamo ih još jednom. Može li se uopće napisati nešto o Drugom svjetskom ratu što će zanimati poklonike spomenutog razdoblja?

Postavljajući si takvo pitanje, došao sam do spoznaje da postoje teme koje su mnogo privlačnije od pukih činjenica koje učimo u školskim klupama. Neke od tema kojima bismo mogli posvetiti pozornost su: problem alkoholizma među vojnicima, prehrana vojnika, psihološki efekt ratovanja, ratni zločini te još mnogo drugih zanimljivih tema.

Navedene teme dio su serijala *Band of Brothers* koji prati put *Easy company*, satnije u sastavu 101 zračno-desantne divizije. Priča o *Easy company* odvija se kroz deset nastavaka od kojih svaki traje otprilike sat vremena. Serija je rađena po knjizi povjesničara Stevena E. Ambrose-a, istoimenog naslova, *Band of Brothers*. Zanimljivo je da svaki nastavak serije režira drugi redatelj dok su glavni producenti cijelog serijala Tom Hanks i Steven Spielberg.¹ Glavni producenti odlučili su se pratiti knjigu gotovo u svakom nastavku, no postoje nepodudarnosti koje nisu toliko bitne za samu poantu serije i ne utječu na priču koja se želi ispričati.

Serija prati *E-company* od njihova početka u trening kampu Toccoa pa sve do kraja rata kojeg satnja dočekuje u Austriji. Poznavatelji i zaljubljenici u vojnu povijest mogu prepoznati o kojim se kampanjama i bitkama govori. No, za slabije upućene u tematiku same serije navest će se da se radi o kampanjama u Normandiji, Nizozemskoj (operacija Market Garden), Beligiji (poznata bitka u šumama oko grada Bastogne) i naposljetku u Njemačkoj i Austriji. Bitna činjenica koja se treba ovdje naglasiti je da skoro svaki nastavak problematizira neku od gore navedenih tema. Neke teme, kao PTSP, provlače se kroz cijelu epizodu dok neke manje teme, kao prehrana vojnika, dobivaju sporedno mjesto i provlače se kroz više nastavka u kratkim logički povezanim sekvencama.

Posebna tema, tj. priča koja se provlači kroz sve nastavke ove serije je priča o ljudima koji su postali nešto više od prijatelja, postali su braća po oružju. Kako oni sami kažu, razvili su sponu, vezu koju je nemoguće objasniti riječima. Stoga, smatram da bilo kakav opis, bilo u knjizi ili u seriji, ne može to čitateljima i gledateljima u potpunosti prenijeti. Naprosto, to je osjećaj koji se mora sam iskusiti, proći cijelo iskustvo osnovnog treninga te cijeli pakao ratovanja da bi se ostvarila takva veza s nekim. Producenti serije prihvatili su se ovog nezahvalnog zadatka, koji je zapravo od starta bio nemoguć. Ipak, smatram da su nam omogućili dostojan uvid u razvoj ličnosti osobe od pristupanja vojnim snagama do iskusnih veterana, koji su prošli mnoge grozote koje su ih zasigurno promijenile kao osobe i pratile kroz njihov daljnji život.

Početak razvoja tematike, razumno, nalazi se u prvom nastavku serije. Radnja se odvija u trening kampu Toccoa. U kampu počinje formiranje veze koja će ih držati na okupu kroz buduća iskušenja. U seriji

---

1 The Making of Band of Brothers, <https://www.youtube.com/watch?v=xRfyq0VJ6QQ>

je početak građenja spone među vojnicima prikazan kroz prizmu zajedničkog neprijatelja protiv kojeg se oni, kao skupina, moraju držati zajedno kako bi preživjeli. Scenarij prvog nastavka naglašava satnika Sobela kao glavnog neprijatelja satnije, dok s druge strane nalazimo poručnika Wintersa kao osobu koji održava skupinu vojnika zajedno u "borbi" protiv satnika. Također, dijalozi među vojnicima naglašavaju mržnju, ljutnju i nesklonost prema satniku. Ponajviše se u dijalozima koriste psovke kao izražajno sredstvo, a one će kasnije postati sve češće i češće. U daljnjim epizodama svaka će imenica imati psovku kao pridjev, čime se izražava frustracija ratnim zbivanjima. Za razliku rječnika koji se koristi za opis satnika Sobela, kod rečenica koje se dotiču poručnika Wintersa nalazimo u najlošijem slučaju riječi poštovanja. Razlog tomu možemo pronaći u tome što je poručnik Winters vojnike vodio primjerom, dok se kapetan Sobel prema vojnicima odnosio veoma nepravedno. U sljedećim nastavcima zamjenjuje se negativna figura protiv koje se satnija bori. Kapetana Sobela zamjenjuju nacisti koji su se pokazali mnogo strašnijim i mnogo težim protivnicima. Stoga se upravo u sljedećim nastavcima pokušava još više naglasiti stvaranje veze između vojnika u stvarnim ratnim situacijama. Primjer toga može se naći u svakom nastavku, no možda su najbolji primjeri stvaranja te spone događaji koji najviše pogađaju vojnike, a to su situacije u kojima pred vlastitim očima izgube svoje najbolje prijatelje. Takvi događaji uvlače nas u sljedeću tematiku kojom se bavi mi-ni-serijal; posttraumatski stresni poremećaj (PTSP)².

PTSP se tada zapravo zvao „šok od granatiranja“ što zapravo nije bio pravilan termin. Serija se, prateći priču vojnika Alberta Blitha, više bavi tom temom nego knjiga. Događaji prikazani u seriji su, pretpostavljam, donekle izmišljeni jer se u knjizi ne spominju, osim u dijelu gdje se opisuje napad na grad Carentan i njegovo ranjavanje.³ U seriji se on pojavljuje kao prestrašeni, izgubljeni vojnik koji pokušava izbjeći bilo kakav konflikt s neprijateljem, a s druge strane ne želi biti osramoćen pred suborcima pa ponekad izmišlja što je radio prije nego se priključio ostalima. Nakon napada na Carentan, Winters u bolnici primjećuje kako gleda u prazno i govori: „ništa ne vidim“.⁴ Ostaje nepoznato je li Winters shvatio o čemu se radi, no otišao je popričati s vojnikom. Jedini cilj tog razgovora bio je da smiri vojnika Blithea. Poručio mu je kako će sigurno otići natrag u Englesku i zatim u SAD. Prema svjedočanstvu Wintersa, Blithe se okrenuo i rekao mu je kako „ponovno vidi“⁵. Winters se prisjeća, „kako nije ništa slično u životu doživio“⁶. Naposljetku je vojnik Blithe ranjen prilikom jedne izviđačke misije te je vraćen u Englesku pa potom u SAD, umro je nekoliko godina kasnije, točnije 1948. godine.⁷ Vojnici su ipak ljudi, kolikogod bili izvrsno pripremljeni, ništa ih ne može pripremiti na ratne strahote koje doživljavaju. Zanimljivo je da se američka javnost ovom tematikom tek počela baviti nakon Vijetnamskog rata te zapravo dotad nisu imali razumijevanja za ljude koji se nakon rata pokušavaju vratiti u normalan, civilan život. Ljudi koji su preživjeli Drugi svjetski rat, znali su samo za rat i nakon završetka rata nisu znali što raditi. Neki su se odmah snašli, kako se spominje na kraju serije i knjige, dok je drugim momcima ipak trebalo nešto duže. No, ovo nas dovodi do zanimljivog pitanja; kakav je bio vojnički život?

Život u odori nije se sastojao samo od ratišta. Američka vojska prakticirala je rotaciju svojih snaga tako da satnije imaju priliku za odmor, kako fizički tako i psihički. No, ti odmori često su završavali s početkom jednog drugog, dobro poznatog problema, alkoholizma. Alkoholizam je bio način rješavanja psihičkih problema nakon povratka s ratišta. Alkoholizam je tako dovodio do fizičkih sukoba između samih vojnika i do devastacije grada u kojem su trupe bile smještene. Tako su veterani Normandije ljeta proveli

2 Vrsta anksioznosti kao posljedica psihološkog izlaganja stresnim doživljajima koji uključuju smrtnu opasnost

3 Ambrose, S. *Band of Brothers*, str. 91-92.

4 I. B. I. D., str. 93.

5 I. B. I. D., str. 93.

6 I. B. I. D., str. 93.

7 I. B. I. D., str. 93.

u Aldbournu gdje su napokon uživali u toplim krevetima i dobrim obrocima. U prvom tjednu vojnici su dobili plaću od 150 dolara i dopuštenje da odu na odmor. Neki su otišli u Irsku, neki u Škotsku, no većina ih je odabrala London. U prvim danima ljudi su ih slavili kao heroje, no to se uskoro promijenilo. Upravo zbog obilne konzumacije alkohola često je dolazilo do sukoba s domaćim stanovnicima i vojnicima koji nisu služili u padobranskim postrojbama. Sukobi su prerasli u tuče koje su postale problem za stanovnike Londona i vojnu policiju koja ih je jedva držala pod kontrolom. Stoga, vojnici su vraćeni u bazu kako bi se pripremali za nove misije. Sličan scenarij odvijao se prilikom svakog dopusta koji je satnija dobila. Stanje se dodatno pogoršalo na kraju rata. Budući da više nije bilo pravog rata, svakodnevica se svela na opijanja, stražu i odvođenje ratnih zarobljenika u kampove. Mnogi vojnici htjeli su ići kući, u SAD, no nisu imali dovoljno bodova kako bi ih časno otpustili iz vojske. Nervoza je svakodnevno rasla proporcionalno s unosom alkohola u organizam. Stoga ne čudi da su se konstantno događale nesreće izazvane nepromišljenošću pod utjecajem alkohola, od kojih su neke završile kobno, a neke sretno.⁸

Detalj koji ovdje privlači pažnju su topli obroci i reakcija koju su kod vojnika izazvali topli obroci. Spomenuto je u uvodnim rečenicama da se neke teme, kao ishrana, provlače kroz nekolicinu epizoda. Ishrana je jedan od bitnijih segmenata na koji vojni vrh mora obratiti pozornost kako bi pobjedili u vojnom okršaju. Vojnik, kada bi krenuo na misiju, sa sobom bi ponio osnovni paket za ishranu koji bi mu trajao tri do pet dana, ovisno o potrošnji. Često se taj paket sastojao od suhih namirnica ili nejestivih konzervi, a ponekad su vojnici dobivali britanska jela, za koje su preživjeli govorili da su bila odvratna i bez okusa.⁹ Stoga su konstantno pokušavali pronaći što više povrća kako bi od britanskih „poslastica“ napravili dobar gulaš.¹⁰ Također, kada bi zarobili njemačkog vojnika, prvo bi mu uzeli hranu jer su obožavali njihovu govedinu u konzervama i masni sir za koji su se svi usuglasili da je bio ukusan.¹¹ Stoga ne čudi element neizmjerne sreće kod vojnika kada dobiju mogućnost pojesti topao i nepcu ugodan obrok. No, kada ne bi uspjeli uhvatiti njemačkog vojnika ili jednostavno zbog lošeg vremena ili nekog drugog razloga ne bi uspjeli dobiti potrebne zalihe, vojnici su bili primorani opustošiti područje u kojem se nalaze. Kako to biva u ratu, nisu samo uzimali namjernice koje su im potrebne za život, već su odlučili uzimati i vrijednosti koje stanovnici tog područja posjeduju.

Pljačka područja gdje prolazi vojska nije strana pojava niti u jednom ratu pa tako ni u Drugom svjetskom ratu. Bitno je naglasiti kako su obje zaraćene strane poharale područje kojim su prolazili i tako lokalnom stanovništvu stvarali velike gubitke koje im vrlo vjerojatno u budućnosti nitko neće nadoknaditi ili vratiti. Tako se vojnici *E-company* prisjećaju da na području tzv. Otoka¹² u Nizozemskoj nije bilo stanovništva te da su mnogi momci, uključujući i svjedoke koji su to pričali, odlučili pretražiti domove stanovnika i uzeti vrijedne predmete koji su ostali nakon što su Nijemci i Britanci poharali područje.¹³ Pljačkanje se pojačalo kada je satnija prešla njemačku granicu početkom travnja. *E-company* je osvajala grad za gradom bez nailaženja na veliki otpor Nijemaca što je zapravo bio rezultat predaje oko 300 000 njemačkih vojnika. Često su spavali u kućama, jeli njemačku hranu i pili njihovo pivo što im se jako sviđalo. Kažu da je bilo bolje nego u Francuskoj ili u Londonu.¹⁴ Američki vojnici smatrali su Nijemce boljim radnicima nego Francuze ili Britance. Do takvog zaključka došli su gledajući njemački narod kako čisti ulice od posljedica eksplozija, zatrpavaju

8 I. B. I. D., str. 300-307.

9 I. B. I. D., str. 142.

10 I. B. I. D., str. 142.

11 I. B. I. D., str. 142.

12 Isušeno područje na kojem je bila linija, između gradova Opheusden i Dodewaard

13 Ambrose, S. *Band of Brothers*, str. 142.

14 Ambrose, S., *Band of Brothers*, str. 261.

rupe od rovova na poljima i dalje naporno rade svoj posao.¹⁵ No, takvo divljenje narodu nije ih spriječilo da počnu pljačkati kuće i uzimati sve što je bilo vrijedno u svakom mjestu u kojem su boravili. Kada su bojnika Wintersa nakon četrdesetak godina pitali zašto je dopustio vojnicima da krađu vrijedne predmete, on je odgovorio da je vidio toliko užasa, prošao kroz toliko toga, baš kao i njegovi ljudi te da nimalo ne žali što im je dopustio da uzmu sve vrijedne predmete koje su mogli uzeti. Kazao je da je čak i on ukrao neke predmete.¹⁶ No, boravak u Njemačkoj neće pamtili samo po pivu, hrani i krađi dragocjenosti. Vojnici će Njemačku pamtili i po slikama koje kao da su iz horor filmova, radnih logora.

Nakon nekoliko dana čekanja i uživanja u blagodatima Njemačke, stigla je zapovijed za *E-company*. Njihov zadatak nije bio Berlin, njihov novi zadatak postao je čišćenje Bavorskih Alpa od ostataka SS odreda za koje se vjerovalo da će tamo pružiti zadnji otpor.¹⁷ Na putu prema Alpama *E-company* je naišla na prvi logor, no to nije bio logor smrti već radni logor. Logor je otkriven 29. travnja u blizini grada Landsberg. U knjizi nailazimo na skromni opis samih događaja te na zapis bojnika Wintersa.¹⁸ S druge strane, u seriji je to mnogo više naglašeno te se postavlja pitanje koliko su obični Nijemci znali o radnim logorima? Možda najbolji odgovor producenti daju kroz njihove izraze lica kada su pokapali leševe u logoru. Naime, general Taylor izdao je naredbu da svi stanovnici od 14 do 80 godina moraju očistiti logor od leševa. Svatko bi trebao pogledati te scene i sam prosuditi i promisliti o tom pitanju.¹⁹ Također, treba imati na umu da je redatelj epizode Židov i da su pripadnici njegove obitelji boravili u logorima.²⁰ Stoga, analizi ove epizode treba pristupiti s velikom dozom opreza zbog moguće subjektivnosti redatelja. Pitanje subjektivnosti može se proširiti i na samu knjigu. Budući da je autor napisao knjigu služeći se većinom intervjuom kao glavnom metodom istraživanja, treba joj pristupiti s dozom opreza. Ipak, to su prisjećanja samih sudionika koja su podložna nesvjesnim izmjenama činjenica, nedostatku sjećanja ili želji za zaboravom određenih događaja.

Sumirati jednu takvu priču o mnogim životima koji su izgubljeni i oštećeni, psihički ili anatomski, veoma je teško i zahtjevno. Vojnici su prošli težak put od samog kampa za obuku u SAD-u pa kroz europska bojišta u Normandiji, Nizozemskoj, Belgiji i Njemačkoj. Proživjeli su stravične stvari, prizori koje su vidjeli proganjaju ih još i danas u njihovim snovima. Kako sam naveo u početnim rečenicama, producenti su se prihvatili veoma zahtjevnog posla. Ipak, smatram da su uspjeli dočarati iskustva vojnika kroz seriju. Naravno, to je nemoguće u potpunosti postići, ali smatram da su glumci, scenaristi, kostimografi, redatelji pojedinih epizoda i mnogi drugi uspjeli barem djelomično dočarati kako je tada bilo boriti se na europskom bojištu, opisati način na koji su vojnici proživljavali kampanje, njihove emocije, strah, stres, ljutnju, patnju, bol te u nekim trenucima i sreću, zabavu i zadovoljstvo.

IZVORI

Band of Brothers, HBO, 2001.

The Making of Band of Brothers, Joan Finn, 2001.

LITERATURA

Ambrose, S. *Band of Brothers*, Simon & Schuster, New York, 2001.

15 I. B. I. D., str. 262.

16 Dokumentarni film, *We stand alone together*, https://www.youtube.com/watch?v=z6j_nop4wh0

17 Ambrose, S., *Band of Brothers*, str. 273.

18 I. B. I. D., str. 277.

19 Serija *Band of Brothers*, deveta epizoda: *Why We Fight*, http://www.filmovizija.studio/watch-band_of_brothers-tvshow.html#

20 *The Making of Band of Brothers*, <https://www.youtube.com/watch?v=xRfyq0VJ6QQ>